

Η ιστορική διάσταση της Οκτωβριανής επανάστασης

Δημήτρης Καζάκης

Το κείμενο που ακολουθεί είναι η ομιλία την οποία έκανε ο Δημήτρης Καζάκης στα πλαίσια του διήμερου εκδηλώσεων που οργάνωσε το NAP στις 10 και 11 Νοεμβρίου 2007 για τα 90 χρόνια από την Οκτωβριανή επανάσταση.

Τι ήταν η Οκτωβριανή; Γνωρίζουμε πραγματικά το τι συνέβη και πώς κατόρθωσαν οι μπολσεβίκοι να πάρουν την εξουσία; Το ερώτημα αυτό μπορεί να φαίνεται παράξενο, αλλά η αλήθεια είναι ότι οι περισσότεροι από εμάς, αν και διαλαλούμε την αφοσίωσή μας στο διαλεκτικό υλισμό, την πίστη μας στο παράδειγμα των μπολσεβίκων, έχουμε οικοδομήσει τη δική μας μυθολογία που συνηθίζουμε να αντιπαραθέτουμε στη μυθολογία των αντιπάλων και των συκοφαντών του μεγάλου Οκτώβρη.

Ο πιο συνηθισμένος μύθος είναι εκείνος που αντιλαμβάνεται την Οκτωβριανή ως μια συνειδητή επανάσταση του προλεταριάτου σε αντίθεση με την αυθόρμητη εξέγερση των μαζών το Φλεβάρη του 1917. Η Οκτωβριανή υποτίθεται ότι ήταν μια επανάσταση που οργανώθηκε από τους μπολσεβίκους, γεννήθηκε από το κεφάλι του Λένιν όπως περίπου η Αθηνά από το κεφάλι του Δία, σε αντίθεση με την επανάσταση του Φλεβάρη, η οποία αποτελούσε μια πηγαία έκρηξη των λαϊκών στρωμάτων δίχως καθοδήγηση και οργανωτικό πλαίσιο. Κι επομένως η Οκτωβριανή ήταν μια καθαρά σοσιαλιστική επανάσταση σε αντίθεση με την επανάσταση του Φλεβάρη, που υποτίθεται ότι ήταν αστικοδημοκρατική.

Στην πραγματικότητα ο Φλεβάρης και ο Οκτώβρης δεν διαφέρουν ως προς το χαρακτήρα τους. Πρόκειται για μια επανάσταση που ξεκίνησε με την ανατροπή του τσαρισμού το Φλεβάρη του 1917 και ολοκληρώθηκε τον Οκτώβρη με την κατάληψη της εξουσίας από τους μπολσεβίκους στο όνομα των σοβιέτ. Δεν υπήρξαν δύο επαναστάσεις ή δύο διαφορετικά στάδια της επανάστασης αλλά μια ενιαία επαναστατική διαδικασία. Η επανάσταση που ξέσπασε το Φλεβάρη μπορούσε να λήξει μόνο με δυο τρόπους, είτε με την ολοκληρωτική επικράτηση της αντεπανάστασης είτε με τη νίκη των επαναστατημένων μαζών και την επιβολή των σοβιέτ. Τρίτος δρόμος δεν υπήρχε. Στην επανάσταση που ξέσπασε το Φλεβάρη του 1917 δεν μπορούσε να δοθεί καμιά αστικοδημοκρατική λύση. Από την αρχή ως το τέλος επιβεβαίωνε την παλιά εκτίμηση του Λένιν ότι *«η νίκη της αστικής επανάστασης δεν είναι δυνατή σε μας σαν νίκη της αστικής τάξης»*¹.

Με μία μόνο πολύ σημαντική διαφορά: η επανάσταση του Φλεβάρη δεν ήταν μια «αστική επανάσταση».

Η αστική τάξη στη Ρωσία δεν μπορούσε να παίξει κανέναν αυτοτελή ιστορικό ρόλο. Ήταν στενά δεμένη με την απολυταρχία στη βάση της οργανικής εξάρτησης του ρωσικού καπιταλισμού από το ξένο χρηματιστικό κεφάλαιο, κυρίως το αγγλογαλλικό. Γι' αυτό και η ανατροπή του τσαρισμού από την επανάσταση οδήγησε αναγκαστικά σε βαθιά κρίση και την ίδια την αστική τάξη, η οποία αδυνατούσε ταξικά να υλοποιήσει τα «αστικοδημοκρατικά» της καθήκοντα. Ένας από τους ηγέτες του προοδευτικού μπλοκ, δηλαδή της συμμαχίας των αστικών πολιτικών κομμάτων που κυριαρχούσε στην τσαρική Δούμα, ο Βασίλι Σαλγκίν, απέδιδε την κατάσταση των αστών πολιτικών τις παραμονές της επανάστασης του Φλεβάρη ως εξής: *«Οι σύντροφοί μου στο μπλοκ και εγώ είχαμε γεννηθεί και ανατραφεί υπό την προστασία των ηγεμόνων, για να τους επαινούμε ή για να τους επικρίνουμε. Σε έσχατη ανάγκη θα μπορούσαμε εύκολα να μετακινηθούμε από τα έδρανα των βουλευτών στους θώκους των υπουργών, αλλά μόνο υπό την προϋπόθεση ότι θα μας προστάτευε η Αυτοκρατορική Φρουρά. Όμως μπροστά στην πιθανή πτώση του καθεστώτος, μπροστά στο αχανές βάραθρο, τα κεφάλια μας γύριζαν και οι καρδιές μας έτρεμαν.»*²

Η πάλη για τη δημοκρατία είχε πάψει προ πολλού ν' αποτελεί προνομιακό πεδίο για την πολιτική κυριαρχία της αστικής τάξης και ως εκ τούτου είχε αναχθεί σε κορυφαίο μεταβατικό αίτημα της προλεταριακής επανάστασης. Τα παλιά λεγόμενα αστικοδημοκρατικά αιτήματα μπορούσαν να υλοποιηθούν μόνο από τις επαναστατημένες λαϊκές μάζες με επικεφαλής το προλεταριάτο. Κι επομένως η κατάκτηση της δημοκρατίας από τις μάζες αποτελούσε αναγκαστικά το πρελούδιο της προλεταριακής εξουσίας, το προοίμιο του σοσιαλισμού.

Αυτό όμως δεν ήταν κάτι κατακτημένο στη σκέψη και τη δράση της σοσιαλδημοκρατίας, ακόμη και της επαναστατικής. Για τη σοσιαλδημοκρατία της εποχής η πάλη για τη δημοκρατία δεν μπορούσε να υπερβεί την πολιτική κυριαρχία της αστικής τάξης. Γι' αυτό και είχε νόημα μόνο στα πλαίσια του αστικού συστήματος. Την άποψη αυτή την συμμερίζονταν και πολλοί της αριστερής πτέρυγας, γι' αυτό και έφτασαν στο σημείο ν' αρνηθούν την πάλη για τη δημοκρατία, για τα δημοκρατικά αιτήματα, ειδικά την εποχή της κυριαρχίας του μονοπωλίου, διότι πολύ απλά σε συνθήκες ιμπεριαλισμού αφενός η δημοκρατία ήταν απραγματοποίητη και αφετέρου η σοσιαλιστική επανάσταση έμπαινε στην ημερήσια διάταξη. Ο Λένιν ήδη από την αρχή του πολέμου είχε απορρίψει τη λογική αυτή και θεωρούσε ότι ακριβώς επειδή ο ιμπεριαλισμός και το μονοπώλιο δεν συμβιβάζονται με τη δημοκρατία, η πάλη για τη δημοκρατία, η πάλη

¹ Β. Ι. Λένιν, «Σχετικά με την Εκτίμηση της Ρώσικης Επανάστασης». *Απαντα*, τ.17, σ. 44.

² Β. Β. Σαλγκίν, *Αναμνήσεις ενός μέλους της Δούμας 1906-1917*, Νέα Υόρκη 1984, σ. 290.

για τα δημοκρατικά αιτήματα όχι μόνο γίνεται επίκαιρη και πιο άμεση από ποτέ, αλλά μπορεί να υπερβεί τα αστικά πλαίσια, μπορεί ν' ανοίξει το δρόμο για την προλεταριακή επανάσταση, για το σοσιαλισμό. «Θα ήταν βασικό λάθος» προειδοποιούσε ο Λένιν τους συντρόφους του «να νομιστεί ότι ο αγώνας για τη δημοκρατία μπορεί ν' αποσπάσει το προλεταριάτο από τη σοσιαλιστική επανάσταση ή να τη φέρει σε δεύτερη μοίρα, να την επισκιάσει, κτλ. Αντίθετα, όπως δεν είναι δυνατό να υπάρξει νικηφόρος σοσιαλισμός που δεν πραγματοποιεί την πλήρη δημοκρατία, έτσι δεν μπορεί να προετοιμαστεί για τη νίκη ενάντια στην αστική τάξη το προλεταριάτο που δεν διεξάγει ολόπλευρο, συνεπή και επαναστατικό αγώνα για τη δημοκρατία.»³

Αυτό ακριβώς επιβεβαίωσε και η επανάσταση του 1917. Τα αιτήματα του Φλεβάρη ήταν καθαρά δημοκρατικά, ήταν αυτά που θα μπορούσε κάποιος σε άλλες ιστορικές εποχές να χαρακτηρίσει ως αστικοδημοκρατικά. Ειρήνη-ψωμί-γη ήταν το κεντρικό σύνθημα των επαναστατημένων μαζών. Με τα ίδια ακριβώς αιτήματα έγινε η Οκτωβριανή και με βάση αυτά εδραιώθηκε η σοβιετική εξουσία. Πρόκειται για αστικοδημοκρατικά αιτήματα που όχι μόνο δεν μπορούσε να τα ικανοποιήσει η αστική τάξη, αλλά η ίδια η ικανοποίησή τους οδηγούσε πολύ πέρα από τα αστικά πλαίσια, προϋπέθετε την εξουσία της εργατικής τάξης και των συμμάχων της. Κι αυτή η ιδιαίτερη σημασία της πάλης για τη δημοκρατία αποτελεί ένα από τα πιο πολύτιμα διδάγματα για την ταξική πάλη της εργατικής τάξης σήμερα.

Η επανάσταση το Φλεβάρη συνέτριψε με μιας την κυριαρχία του τσαρισμού και ανέδειξε στη θέση της όχι κάποια μορφή κοινοβουλευτισμού αλλά έναν νέο τύπο διακυβέρνησης, τα σοβιέτ των εργατών, στρατιωτών και αγροτών. Έτσι το πρόβλημα της δημοκρατίας, που αποτελούσε το περιεχόμενο της επανάστασης, τέθηκε από τις ίδιες τις μάζες σε νέες βάσεις, όχι στη βάση της κατάκτησης μιας φιλελεύθερης τυπικής δημοκρατίας, όπως συνέβαινε ιστορικά με τις αστικοδημοκρατικές επαναστάσεις, αλλά στη βάση μιας νέου τύπου εξουσίας, της δικής τους εξουσίας, η οποία εξαρτάται άμεσα από τις διαθέσεις τους και κυριαρχείται από τα δικά τους ταξικά συμφέροντα, τις δικές τους άμεσες απαιτήσεις και ζωτικές ανάγκες. Γι' αυτό και με την ίδρυση των σοβιέτ οι μάζες ανέδειξαν στην ηγεσία της επανάστασης τα δικά τους κόμματα, τους σοσιαλδημοκράτες και τους εσέρους, που αντιπροσώπευαν τους εργάτες και τους αγρότες. Ανέδειξαν δηλαδή εκείνα τα κόμματα που για χρόνια διακήρυτταν την ανάγκη ανατροπής του τσαρισμού, περιλάμβαναν τα άμεσα αιτήματα των μαζών στα κομματικά τους προγράμματα και τα στελέχη τους και οι αγωνιστές τους είχαν σταλεί στη φυλακή και την εξορία γιατί ανπιτάχθηκαν στον καταστροφικό πόλεμο τον οποίο διεξήγε η απολυταρχία στο πλευρό της Αντάντ. Οι αστικές και σοσιαλπατριωτικές δυνάμεις της Ρωσίας έχασαν από την αρχή κάθε επαφή με τις μάζες, κάθε επιρροή στο λαό. Καμιά αστική κυβέρνηση δεν μπορούσε να σταθεί στην επαναστατημένη Ρωσία.

Ο πρωταγωνιστής της επανάστασης ήταν από την αρχή έως το τέλος η ίδια η μεγάλη μάζα του εργαζόμενου λαού που είχε θεθεί σε κίνηση και στάθηκε αδύνατο να αναχαιπιστεί ή να θεθεί υπό τον έλεγχο των προσωρινών κυβερνήσεων και του συνασπισμού των μετριοπαθών σοσιαλιστικών κομμάτων. Η Οκτωβριανή θα ξεσπούσε αναγκαστικά με ή χωρίς τους μπολσεβίκους, ανεξάρτητα από το ποια μορφή θα έπαιρνε ή ποια θα ήταν η τελική της κατάληξη, γιατί αυτό απαιτούσαν οι διαθέσεις και οι ανάγκες των πλατύτερων μαζών.

Όμως τα σοσιαλιστικά κόμματα που βρέθηκαν στην ηγεσία των σοβιέτ αμέσως μετά το Φλεβάρη παγιδεύτηκαν στην αντίληψη ότι η επανάσταση ήταν αστικοδημοκρατική. Έτσι ήξερε να διαβάσει ένας συνεπής μαρξιστής εκείνη την εποχή μια επανάσταση στην οποία κυριαρχούν τα δημοκρατικά αιτήματα. Κι αυτή την άποψη την συμμερίζονταν στην αρχή ακόμη και οι μπολσεβίκοι. Εκείνοι όμως που ήξεραν καλύτερα από όλους ότι η επανάσταση του Φλεβάρη δεν είχε αστικό χαρακτήρα, δεν μπορούσε να σταματήσει με την ανατροπή του τσαρισμού, ήταν η ίδια η αστική τάξη και οι εκπρόσωποί της. Ο Γκούσταβ Βέλτερ, που προερχόταν από τις τάξεις των Ρώσων γιούνγκερ και έζησε από πρώτο χέρι την επανάσταση του Φλεβάρη και του Οκτώβρη ως πολιτικός αναλυτής της γαλλικής πρεσβείας στην Πετρούπολη, έγραφε χαρακτηριστικά: «Ανάμεσα στα γεγονότα του Φεβρουαρίου και στα γεγονότα του Οκτωβρίου δεν υπάρχει λύση συνέχειας αλλ' αντίθετα φυσική και λογική συνέπεια: η πορεία προς τ' αριστερά άρχισε από την πρώτη κιόλας ημέρα της επανάστασης –με τη δημιουργία του Σοβιέτ– και συνεχίστηκε αδιάκοπα, αν όχι και τακτικά, ίσαμε τις 25 Οκτωβρίου. Η ρωσική επανάσταση αρχίζει το Φεβρουάριο του 1917 και είναι μία και μόνη.»⁴

Ο Μιλιούκοφ, ένας από τους κατεξοχήν εκπροσώπους της αστικής τάξης στη Ρωσία και ηγέτης των καντέτων, τόνιζε σε έναν λόγο του αμέσως μετά την επανάσταση του Φλεβάρη: «Τα σοσιαλιστικά κόμματα σήμερα έχουν μια πιο ευφυή άποψη των καθηκόντων στη ζωή της Ρωσίας, φαίνεται ότι έχουν αφομοιώσει πολλά από τα μαθήματα του παρελθόντος και αποδέχονται ως αξίωμα την άποψη ότι η Ρωσική επανάσταση, όπως όλες οι επαναστάσεις του παρελθόντος και του παρόντος, δεν μπορούν να οδηγήσουν στη νίκη του σοσιαλισμού και του σοσιαλιστικού συστήματος, ότι αυτή η επανάσταση είναι πρωταρχικά μια πολιτική επανάσταση και για να χρησιμοποιήσω την ορολογία τους, μια αστική επανάσταση... και με κανένα τρόπο δεν κατευθύνεται προς μια άμεση επικράτηση του σοσιαλισμού.»⁵ Την εποχή εκείνη οι τυπικοί εκπρόσωποι της αστικής τάξης εμφανίζονταν ως οι πιο πούροι και ορθόδοξοι μαρξιστές.

³ Β. Ι. Λένιν, Η Σοσιαλιστική Επανάσταση και το Δικαίωμα Αυτοδιάθεσης των Εθνών. *Απαντα*, τ. 27, σ. 257.

⁴ Γκούσταβ Βέλτερ, *Ιστορία της Σοβιετικής Ρωσίας*, Αθήνα, 1945, σ. 78.

⁵ Αναφέρεται από τον Ρόι Μεντβέντεφ, *Η Οκτωβριανή Επανάσταση*, Λονδίνο, 1979, σ. 69.

Για τους σοσιαλδημοκράτες της εποχής το πράγμα ήταν εξαιρετικά απλό: Στο βαθμό που η επανάσταση είχε δημοκρατικά αιτήματα, δεν μπορούσε παρά να έχει αστικοδημοκρατικό χαρακτήρα και ορίζοντα. Μόνο καθαρά σοσιαλιστικά αιτήματα μπορεί να έχει μια προλεταριακή σοσιαλιστική επανάσταση. Και γι' αυτά τα σοσιαλιστικά αιτήματα δεν ήταν ακόμη έτοιμη η εργατική τάξη ούτε ώριμη η χώρα. Οπότε η πιθανότητα μιας σοσιαλιστικής επανάστασης υπό την ηγεσία του προλεταριάτου ήταν έξω από κάθε σοβαρή μαρξιστική λογική. Στη συγκεκριμένη περίπτωση της Ρωσίας το μόνο που μπορούσαν να κάνουν τα σοβιέτ ήταν ν' ασκήσουν ένα είδος επαναστατικής αντιπολίτευσης, να λειτουργήσουν ως μοχλός πίεσης στην αστική τάξη και τις προσωρινές της κυβερνήσεις για να πετύχουν καλύτερες θέσεις για την εργατική τάξη και την αγροτιά.

Γι' αυτό και το βασικό μέλημα των σοσιαλιστικών επαναστατικών κομμάτων ήταν πώς θα αποφεύγονταν οι ακρότητες της επανάστασης, πώς από τα πάνω θα ελέγχονταν οι μάζες, πώς θα συγκρατούνταν για να μη κάνουν του κεφαλιού τους. Όλη η αγωνία τους ήταν πώς η εικονική, η φανταστική επανάσταση την οποία είχαν κατασκευάσει στο μυαλό τους με όλους τους κανόνες της θεωρίας θα μπορούσε να επιβεβαιωθεί, ακόμη κι αν αυτό σήμαινε το θάνατο της πραγματικής επανάστασης. Αυτός ήταν κι ο λόγος που αντιμετώπιζαν ως μεγαλύτερο εχθρό τους, χειρότερο ακόμη και από τον ταξικό αντίπαλο, όποιον τολμούσε να υποκαταστήσει τα όμορφα σχήματά τους με την πραγματική δυναμική της επανάστασης.

Όταν ο Πλεχάνοφ έμαθε για την ανατροπή της προσωρινής κυβέρνησης τον Οκτώβρη του 1917 απηύθυνε ένα ανοικτό γράμμα στους εργάτες της Πετρούπολης, όπου ανάμεσα στα άλλα τους έλεγε: «*Τα γεγονότα των τελευταίων λίγων ημερών με στεναχώρησαν, όχι γιατί δεν θέλω τον θρίαμβο της εργατικής τάξης στη Ρωσία, αλλά ακριβώς γιατί τον επιθυμώ με όλη μου την καρδιά... Πρέπει να θυμηθούμε τα σπουδαία λόγια του Ένγκελς ότι δεν υπάρχει κανένα μεγαλύτερο ιστορικό δυστύχημα για την εργατική τάξη από το να πάρει την πολιτική εξουσία όταν δεν είναι ακόμη έτοιμη γι' αυτήν.*»⁶ Και πώς ακριβώς μετράμε το πότε θα είναι έτοιμη η εργατική τάξη; Με το κατάλληλο επαναστατικό θερμόμετρο ή με μανόμετρο ακριβείας; Ο Πλεχάνοφ και οι περισσότεροι μαρξιστές της εποχής χρησιμοποιούσαν ως τέτοιο μέτρο το επίπεδο των παραγωγικών δυνάμεων και του πολιτισμού μιας χώρας. Κι ενώ αναλώνονταν να μετρούν και να ξαναμετρούν την επανάσταση με τους διαβήτες και τα μοιρογνωμόνια του μαρξισμού τους, ο Λένιν και οι μπολσεβίκοι αγωνίζονταν να διδαχθούν από τις ίδιες τις μάζες, από τη δυναμική της ίδιας της ταξικής πάλης όπως εξελισσόταν όχι μόνο μέσα στη Ρωσία αλλά και παγκόσμια. Αυτό ήταν το μυστικό του επαναστατικού μαρξισμού των μπολσεβίκων, της επαναστατικής ιδιοφυΐας του Λένιν και όχι η άτεγκτη προσήλωσή τους στα κλασικά σχήματα της θεωρίας.

Οι απόψεις που μιλούν για δύο επαναστάσεις και διαχωρίζουν το Φλεβάρη από τον Οκτώβρη συγχέουν την επανάσταση με την έφοδο στα χειμερινά ανάκτορα. Ταυτίζουν τη διαδικασία της επανάστασης μόνο με την πράξη της ανατροπής ή της κατάληψης της εξουσίας. Η επανάσταση και μάλιστα η προλεταριακή δεν είναι μια εκ παρατάξεως αναμέτρηση ανάμεσα σε δύο στρατούς με τελικό έπαθλο την εξουσία, δεν είναι μια μεγάλη καίρια μάχη ανάμεσα σε δύο πλευρές ξεκάθαρα οριοθετημένες, όπου από τη μια βρίσκονται όλοι όσοι τάσσονται με τον καπιταλισμό και τον ιμπεριαλισμό, ενώ από την άλλη, κάτω από το λάβαρο της δικτατορίας του προλεταριάτου και του σοσιαλισμού, βρίσκεται παραταγμένος σε σχηματισμό μάχης ο στρατός της επανάστασης με επικεφαλής την πρωτοπορία, το κόμμα. Όποιος νομίζει ότι υπήρξαν, υπάρχουν ή μπορεί να υπάρξουν τέτοιες «καθαρές» επαναστάσεις, απλά ζει στον κόσμο του. «*Όποιος περιμένει*», έγραφε ο Λένιν, «*μία "καθαρή" κοινωνική επανάσταση, δεν θα τη δει ποτέ του. Αυτός είναι επαναστάτης στα λόγια που δεν καταλαβαίνει τι θα πει επανάσταση.*»⁷

Η επανάσταση ξεκινά με μια έκρηξη της μαζικής πάλης των πολύ πλατιών στρωμάτων και όχι απλώς των πιο συνειδητών, των πιο μαχητικών τμημάτων της εργατικής τάξης και των άλλων εργαζομένων. Πρόκειται για τη μαζική κινητοποίηση της πλειοψηφίας του λαού, που συσπειρωμένη γύρω από τα δικά της άμεσα ζωτικά αιτήματα, τα πιο κρίσιμα για την επιβίωσή της στη συγκεκριμένη συγκυρία, είναι αποφασισμένη να μην αφήσει καμιά κατεστημένη εξουσία να σταθεί εμπόδιο στην ικανοποίησή τους. Το ποια θα είναι η κατάληξη της επανάστασης, το ποια θα είναι η τελική της πράξη, το πώς θα κριθεί η πάλη για την εξουσία εξαρτώνται άμεσα από το ποια κοινωνικο-πολιτική δύναμη θα δεθεί με τις μάζες, θα εκφράσει την ενότητά τους στη δράση και θα αναδειχθεί στον πιο συνεπή εκπρόσωπο της πάλης για την ικανοποίηση των άμεσων αιτημάτων της έως το τέλος, έως την τελική μάχη. Στην πραγματική ζωή η επανάσταση ξεκινά, όπως έγραφε ο Ένγκελς, «*με τη μεγάλη πλειοψηφία του λαού σε κοινό μέτωπο με τα επίσημα κόμματα ενάντια στην κυβέρνηση, η οποία μ' αυτόν τον τρόπο απομονώνεται και ανατρέπεται. Μόνο αφού τα επίσημα κόμματα που υπάρχουν ακόμη έχουν επιφέρει αμοιβαία, συλλογικά και με επιτυχία τη δική τους καταστροφή, μόνο τότε επέρχεται... ο μεγάλος διχασμός και μαζί του η ευκαιρία για τη δική μας επικράτηση.*»⁸

Αυτό συνέβη και στην επανάσταση του 1917 στη Ρωσία. Η περίοδος από το Φλεβάρη έως τον Οκτώβρη χαρακτηρίστηκε από την ολοκληρωτική απαξίωση όλων των κομμάτων που αμέσως μετά την

⁶ Στο ίδιο, σ. 70.

⁷ Β. Ι. Λένιν, «Τα αποτελέσματα της συζήτησης για την αυτοδιάθεση». *Άπαντα*, τ. 30, σ. 54.

⁸ Επιστολή του Ένγκελς στον Μπέμπελ, 28 Οκτωβρίου 1882. Μαρξ & Ένγκελς, *Άπαντα*, τ. 46, Νέα Υόρκη, 1992, σσ. 349-50.

ανατροπή του τσαρισμού βρέθηκαν στην ηγεσία της νέας κατάστασης. Η αφοσίωση τους στο μαρξισμό, στο σοσιαλισμό και στην επανάσταση δεν απέτρεψε τον ταξικό και πολιτικό εκφυλισμό τους ούτε την πλήρη αποξένωσή τους από τις επαναστατημένες μάζες του ρωσικού λαού. Μέσα από αυτή την ολοκληρωτική απαξίωση και τον εκφυλισμό των επαναστατικών και σοσιαλιστικών κομμάτων, μόνο οι μπολσεβίκοι κατόρθωσαν να εκφράσουν τις επαναστατικές διαθέσεις των μαζών. Κι αυτό δεν συνέβη γιατί οι μπολσεβίκοι είχαν τις καλύτερες αναλύσεις, γιατί ήταν αλάνθαστοι ή γιατί ήταν πιο επαναστάτες από όλους, αλλά γιατί είχαν δεθεί με τις μάζες, είχαν γίνει ένα μ' αυτές και έτσι, όπως έλεγε ο μενσεβίκος Σουχάνοφ, οι ίδιοι «οι μάζες διοχέτευαν ζωή και νεύρο στο Μπολσεβίκο Κόμμα. Αυτές αναπτύσσονταν μαζί του και αυτό αναπτυσσόταν μαζί τους.»⁹

Πώς το πέτυχαν αυτό οι μπολσεβίκοι; Ο Σουχάνοφ αν και παθιασμένος αντίπαλος των μπολσεβίκων αποδίδει εύστοχα τον τρόπο: «Οι μπολσεβίκοι δούλευαν με πείσμα και δίχως να σταματούν. Βρίσκονταν μέσα στις μάζες, μέσα στα εργοστάσια κάθε μέρα χωρίς διάλειμμα. Δεκάδες ομιλητές, μικροί και μεγάλοι, μιλούσαν στην Πετρούπολη, στα εργοστάσια και τα στρατόπεδα, κάθε μέρα. Για τις μάζες είχαν γίνει οι δικό τους άνθρωποι, γιατί βρίσκονταν πάντα εκεί, έπαιρναν την πρωτοβουλία για όλα από τις λεπτομέρειες έως τις πιο σπουδαίες υποθέσεις του εργοστασίου ή του στρατοπέδου. Είχαν γίνει η μοναδική ελπίδα... Η μάζα ζούσε και ανέπνεε μαζί με τους Μπολσεβίκους.»¹⁰

Αυτή ακριβώς η τόσο στενή σχέση τους με τις μάζες, η επιμονή τους να μένουν συντονισμένοι μ' αυτές διέσωσε τους μπολσεβίκους, ακόμη κι όταν έκαναν λανθασμένες εκτιμήσεις τακτικής. Όπως, για παράδειγμα, όταν ο Λένιν και οι μπολσεβίκοι μετά τα Ιουλιανά, κατά τα οποία η προσωρινή κυβέρνηση χρησιμοποίησε το στρατό για την αιματηρή καταστολή των εργατών, κατέληξαν στη λανθασμένη εκτίμηση ότι τα σοβιέτ χρεωκόπησαν και ότι έπρεπε να αποσύρουν το σύνθημα «όλη η εξουσία στα σοβιέτ».

Κανένα άλλο από τα επαναστατικά σοσιαλιστικά κόμματα δεν κατόρθωσε να δεθεί έτσι με τη μεγάλη μάζα, ούτε το επεδίωξε. Τους αρκούσε η αρτιότητα των θεωρητικών τους σχημάτων, η ακλόνητη πίστη τους στο σοσιαλισμό και στην επανάσταση, η βαθιά πεποίθησή τους ότι είχαν απόλυτο δίκιο για το δρόμο που είχαν χαράξει, έστω κι αν δεν είχε αντίκρισμα στο λαό, έστω κι αν οι κινητοποιημένες μάζες, δηλαδή ο αληθινός φορέας της επανάστασης, τους γύριζαν την πλάτη και με πείσμα επέμεναν στο δικό τους τρόπο σκέψης και δράσης. Για όλους αυτούς ήταν αδιανόητο το γεγονός ότι έπρεπε να δεθούν με τις μάζες, να γίνουν ένα μ' αυτές. Δεν ήταν αυτοί που έπρεπε να πάνε στις μάζες, αλλά οι μάζες έπρεπε να έρθουν σ' αυτούς, να βγάλουν τα συμπεράσματά τους, να τους ακολουθήσουν αδιαμαρτύρητα, γιατί αυτοί ήταν οι μόνοι που ήξεραν το καλό των μαζών, και οι μάζες έπρεπε φυσικά ν' αναγνωρίσουν το αυτονόητο, ότι δεν μπορούν να υπάρχουν άλλοι φυσικοί ηγέτες και στρατηλάτες του λαού. Ακόμη κι όταν όλοι αυτοί οι σπουδαίοι στρατηγοί, οι τόσο καλά καταρτισμένοι στα ζητήματα της θεωρίας, αυτοί που την αφοσίωσή τους στην προοπτική του σοσιαλισμού δεν τολμούσε κανείς να αμφισβητήσει, βρέθηκαν τελείως απομονωμένοι από τις μεγάλες μάζες και με τα κόμματά τους να έχουν μετατραπεί σε ερείπια, και πάλι αδυνατούσαν να καταλάβουν τι είχε συμβεί. Πώς ήταν δυνατό να είχαν κάνει λάθος στις αναλύσεις τους, πώς ήταν δυνατό να είχαν αποτύχει με τόσο ολέθριο τρόπο; Προφανώς έφταιγαν οι μάζες, που είναι τόσο καθυστερημένες, που δεν ξέρουν ποιο είναι το συμφέρον τους, που δεν βγάζουν τα αναγκαία συμπεράσματα, που είναι τόσο ευκολόπιστες ώστε ν' ακολουθούν οποιονδήποτε τους δίνει υποσχέσεις.

Μόνο οι μπολσεβίκοι δεν σκέφτονταν έτσι. Οι μπολσεβίκοι με πρώτο και καλύτερο τον Λένιν γνώριζαν πολύ καλά πως για να κερδίσουν την εμπιστοσύνη των μαζών, δεν αρκούσε να έχουν τις καλύτερες αναλύσεις και τα πιο σωστά συνθήματα. Έπρεπε να πιάσουν το σφυγμό της μεγάλης μάζας, να συντονιστούν με το ρυθμό, τον τρόπο σκέψης και δράσης της πλειοψηφίας του λαού. Γνώριζαν πολύ καλά ότι δεν μπορούσαν να περιχαρακωθούν στα δικά τους τείχη και να περιοριστούν στην καταγγελία των αντιπάλων τους τονίζοντας απλώς τη δική τους διαφορετικότητα και περιμένοντας πότε με το καλό οι μάζες θα βγάλουν τα συμπεράσματά τους, έτσι ώστε να έρθουν να τους βρουν και να τους ακολουθήσουν. Μια τέτοια τακτική δεν ταίριαζε σε γνήσιους επαναστάτες, όπως ήταν οι μπολσεβίκοι, αλλά σε πολιτικές σχέτες, που ενδιαφέρονται περισσότερο για την καθαρότητα των ιδεών και των προγραμμάτων τους παρά για το πραγματικό κίνημα της τάξης και του λαού.

Οι μπολσεβίκοι δεν μπορούσαν να περιμένουν ως άλλοι ιεχωβάδες πότε θα αλλάξουν οι μάζες, έπρεπε επειγόντως να αλλάξουν αυτοί οι ίδιοι. Από ένα μικρό συνωμοτικό κόμμα της επανάστασης, με κύριο σκοπό την προπαγάνδα στις τάξεις των εργατών, έπρεπε να μετατραπούν σ' ένα μεγάλο μαζικό κόμμα της εργατικής τάξης, ταυτισμένο με την ίδια την εργατική τάξη. Κι αυτό το κατόρθωσαν οι μπολσεβίκοι, γιατί αντί να επιχειρήσουν να επιβάλουν τις αντιλήψεις και τις θέσεις τους στον απλό κόσμο, υιοθέτησαν ανεπιφύλακτα τα πιο άμεσα ζωτικά αιτήματα της μεγάλης μάζας, τις διεκδικήσεις εκείνες που κινητοποιούσαν την πλειοψηφία του λαού και τις μετέτρεψαν σε αιχμή της πολιτικής τους, έστω κι αν από τη σκοπιά του κομματικού τους προγράμματος και του συνεπούς επαναστατικού μαρξισμού, όπως τον κατανοούσαν οι ίδιοι, τα αιτήματα αυτά δεν ήταν αρκούντως επαναστατικά ούτε σοσιαλιστικά.

Η μπολσεβίκικη ηγεσία δεν ήταν μια ελίτ στρατηγών της επανάστασης, που σχεδίαζαν επί χάρτου και προέβλεπαν με ακρίβεια χιλιοστού κάθε επόμενο βήμα του κινήματος. Οι μπολσεβίκοι δεν ήταν μια κλειστή μονολιθική οργάνωση με σιδερένια πειθαρχία, ένα είδος επαναστατικού θρησκευτικού τάγματος, όπως πολλοί από τους μπολσεβίκους ηγέτες συνήθιζαν μετά τον εμφύλιο πόλεμο να χαρακτηρίζουν το

⁹ Ν. Ν. Σουχάνοφ, *Η Ρωσική επανάσταση του 1917*, Νέα Υόρκη, 1955, σ. 490.

¹⁰ Στο ίδιο, σ. 529.

κόμμα τους. Ένα μαζικό κόμμα που θέλει να εκφράζει αυθεντικά την εργατική τάξη στην καθημερινή πάλη δεν μπορεί να έχει κλειστά συνωμοτικά χαρακτηριστικά. Όταν ο Λένιν επέστρεψε στη Ρωσία τον Απρίλη, οι απόψεις του –για το πέρασμα όλης της εξουσίας στα σοβιέτ– θεωρήθηκαν από την πλειοψηφία των άλλων μπολσεβίκων ότι δεν είχαν καμιά σχέση με την πραγματικότητα και προπαντός με το μαρξισμό. Μάλιστα κατηγόρησαν τον Λένιν ως οπαδό του Μπλανκί και του Μπακούιν. Χρειάστηκαν αρκετές εβδομάδες σκληρών συγκρούσεων και αναμετρήσεων για να κυριαρχήσουν οι θέσεις του Λένιν. Κι αυτό επαναλήφθηκε σχεδόν για όλα τα σοβαρά ζητήματα θεωρίας και τακτικής που προέκυψαν αυτή την περίοδο. Οι συγκρούσεις δεν έγιναν κρυφά, πίσω από κλειστές πόρτες, στο άβατο των κομματικών οργάνων, ούτε συνωμοτικά για να τηρούνται οι αναγκαίες ισορροπίες κορυφής, αλλά ανοιχτά, δημόσια, με όλο το κόμμα να εμπλέκεται ενεργά, μπροστά στο σύνολο της εργατικής τάξης και των άλλων εργαζομένων. Δίχως αυτή την ελευθερία ζύμωσης σ' όλα τα επίπεδα του κόμματος και για όλα τα ζητήματα της θεωρίας και της τακτικής, οι μπολσεβίκοι θα ήταν αδύνατο να κατακτήσουν τις μάζες και να πετύχουν μια τέτοια συνειδητή ενότητα και πειθαρχία που τους χάριζαν τη νίκη.

Έτσι το μπολσεβίκικο κόμμα, καθώς μετατρέπεται σε μαζικό κόμμα της εργατικής τάξης, δεν γινόταν μόνο το πιο πολιτικά συγκεντρωτικό κόμμα απ' όλα αλλά και το πιο ανοιχτό, το πιο δημοκρατικό.

Αντί οι μπολσεβίκοι να κατασκευάσουν το δικό τους κίνημα με τους οπαδούς τους και εκείνους που δέχονταν να τους ακολουθήσουν, έμαθαν να δουλεύουν εκεί όπου βρισκόταν η μεγάλη μάζα, να αξιοποιούν με τον καλύτερο τρόπο τις υπαρκτές μορφές οργάνωσης και δράσης τις οποίες γεννούσε η ίδια η ζωή και η κινητοποίηση των πλατύτερων στρωμάτων της εργατικής τάξης και των άλλων εργαζομένων, ακόμη κι όταν οι μορφές αυτές ελέγχονταν πλήρως από δυνάμεις οι οποίες ήθελαν να ξεπουλήσουν την επανάσταση και το λαό στην αστική τάξη. Οι μπολσεβίκοι δεν σταμάτησαν ποτέ, ούτε καν την ώρα της κατάληψης της εξουσίας, ν' ασκούν την ευρύτερη δυνατή πολιτική συμμαχιών, να πασχίζουν για τη συγκρότηση ενός κοινού μετώπου όλων των πολιτικών δυνάμεων της επανάστασης ενάντια στον κοινό εχθρό, την αστική τάξη, τον ιμπεριαλισμό, τη μοναρχική αντεπανάσταση. Δεν σταμάτησαν να παλεύουν γι' αυτό το κοινό μέτωπο ακόμη και την εποχή που οι ηγεσίες των μενσεβίκων και των εσέρων θεωρούσαν τους μπολσεβίκους τον κύριο εχθρό της επανάστασης και δεν δίσταζαν να υιοθετήσουν κάθε είδους κατασταλτικά μέτρα εναντίον τους.

Είναι χαρακτηριστικό ότι το Σεπτέμβριο του 1917, απαντώντας στην κινδυνολογία των αστών που ισχυριζόνταν ότι ένα κοινό μέτωπο των μενσεβίκων, εσέρων και μπολσεβίκων με σκοπό να περάσει η εξουσία στα σοβιέτ θα βύθιζε τη χώρα σ' έναν αιματηρό εμφύλιο πόλεμο, ο Λένιν έγραφε: «Μια συμμαχία των μπολσεβίκων με τους εσέρους και τους μενσεβίκους ενάντια στους καντέτους, ενάντια στην αστική τάξη, δεν δοκιμάστηκε ακόμη. Ή, για να είμαστε πιο ακριβείς, η συμμαχία αυτή δοκιμάστηκε μόνο σ' ένα μέτωπο, μόνο για πέντε μέρες, ..., τον καιρό του κορνιλοφισμού, και εξασφάλισε στο διάστημα αυτό απόλυτη νίκη κατά της αντεπανάστασης, που επιτεύχθηκε με ευκολία τέτοια που δεν είχε ακόμη γνωρίσει καμιά επανάσταση, κατάφερε μια τόσο συντριπτική ήττα στην αντεπανάσταση των αστών, των τσιφλικάδων και των καπιταλιστών, των συμμάχων-ιμπεριαλιστών και των καντέτων, ώστε... δεν έμεινε ούτε ίχνος εμφυλίου πολέμου.»¹¹

Ο Λένιν και οι μπολσεβίκοι δεν ήταν απλώς θετικοί στην πιθανότητα ενός κοινού μετώπου ακόμη και με τα πιο δεξιά κόμματα της επανάστασης, αλλά το επεδίωκαν με κάθε τρόπο, το ήθελαν και ήλπιζαν σ' αυτό το μέτωπο, γιατί, αφενός θα στερούσε την αντεπανάσταση από κάθε ουσιαστικό λαϊκό έρεισμα και αφετέρου θα επέτρεπε το πέρασμα όλης της εξουσίας στα σοβιέτ με ειρηνικό τρόπο. «Τα Σοβιέτ», έγραφε ο Λένιν στα τέλη Σεπτεμβρίου του 1917, «παίρνοντας όλη την εξουσία, θα μπορούσαν ακόμη και τώρα... να εξασφαλίσουν την ειρηνική εξέλιξη της επανάστασης, την ειρηνική εκλογή των βουλευτών από το λαό, την ειρηνική πάλη των κομμάτων μέσα στα Σοβιέτ, τη δοκιμασία στην πράξη του προγράμματος των διαφόρων κομμάτων, το ειρηνικό πέρασμα της εξουσίας από τα χέρια ενός κόμματος στα χέρια του άλλου.»¹²

Όταν ο Λένιν μιλά για «ειρηνική εξέλιξη της επανάστασης» δεν εννοεί τη μη βίαιη, ούτε αντιδιαστέλλει αυτή την ειρηνική εξέλιξη στην ένοπλη πάλη. Άλλωστε εγγυητής αυτής της ειρηνικής εξέλιξης ήταν η εξοπλισμένη εργατική τάξη, τα όπλα του λαού που χρησιμοποιήθηκαν ενάντια στην κορνιλοφική αντεπανάσταση. Το ειρηνικό πέρασμα όλης της εξουσίας στα σοβιέτ ήταν δυνατό γιατί βασιζόταν στις λόγχες του επαναστατημένου λαού. Ο Λένιν αντιπαραθέτει την «ειρηνική εξέλιξη της επανάστασης» στον ταξικό εμφύλιο πόλεμο, τον οποίο ούτε αναγκαίο τον θεωρεί ούτε αναπόφευκτο –εκτός κι αν η εξουσία δεν περάσει άμεσα στα Σοβιέτ– ούτε επιθυμητό. Αντίθετα, με βάση το συσχετισμό των ταξικών και πολιτικών δυνάμεων στις παραμονές της Οκτωβριανής επανάστασης, εκτιμούσε ότι η επανάσταση δεν θα μετατρέπεται σε εμφύλιο πόλεμο. Κι αυτό όχι γιατί δεν θα υπήρχε αντίσταση της αστικής τάξης και της αντεπανάστασης. «Για να φτάσει όμως», όπως έγραφε ο ίδιος ο Λένιν, «η αντίσταση ως τον εμφύλιο πόλεμο, πρέπει να υπάρχουν ακόμη και κάποιες μάζες ικανές να πολεμήσουν και να νικήσουν τα Σοβιέτ. Η αστική τάξη δεν έχει τέτοιες μάζες και δεν έχει από πού να τις πάρει. Όσο πιο γρήγορα και πιο αποφασιστικά πάρουν τα Σοβιέτ όλη την εξουσία, τόσο πιο γρήγορα θα διασπαστούν και οι “άγριες

¹¹ Β. Ι. Λένιν, «Η ρωσική επανάσταση και ο εμφύλιος πόλεμος». *Απαντα*, τ. 34, σ. 222.

¹² Β. Ι. Λένιν, «Τα καθήκοντα της επανάστασης». *Απαντα*, τ. 34, σ. 238.

μεραρχίες” και οι Κοζάκοι, θα διασπαστούν σε μια εντελώς μηδαμινή μειοψηφία συνειδητών κρονιλοφικών και σε μια τεράστια πλειοψηφία οπαδών της δημοκρατικής και σοσιαλιστικής... συμμαχίας των εργατών και των αγροτών.»¹³

Η ένοπλη ανατροπή της προσωρινής κυβέρνησης τον Οκτώβρη του 1917 και το πέρασμα όλης της εξουσίας στα σοβιέτ δεν έδειξαν ότι η «ειρηνική εξέλιξη της επανάστασης» ήταν πλέον αδύνατη, αντίθετα επιβεβαίωσαν την εκτίμηση του Λένιν ότι η σοβιετική εξουσία δεν είχε ανάγκη τον εμφύλιο πόλεμο για να επιβληθεί. Η επιβολή της ήταν γρήγορη, σαρωτική και σχετικά αναίμακτη. Τους πρώτους μήνες της σοβιετικής εξουσίας η αστική τάξη, οι ιμπεριαλιστές και τα υπολείμματα του μοναρχισμού δεν ήταν σε θέση να μετατρέψουν την αντίστασή τους σε εξοντωτικό εμφύλιο πόλεμο ενάντια στην επανάσταση. Ο Αμερικανός ιστορικός Φρέντερικ Σούμαν είχε απόλυτο δίκιο όταν παρατηρούσε: «Από το Νοέμβριο έως τον Ιούνιο του 1917-18 η σοβιετική κυβέρνηση εγκαθιδρύθηκε και προώθησε το πρόγραμμά της με λιγότερη βία και λιγότερα θύματα από οποιοδήποτε άλλο κοινωνικό επαναστατικό καθεστώς στα χρονικά της ανθρωπότητας.»¹⁴ Κατά την ανατροπή της προσωρινής κυβέρνησης τον Οκτώβρη υπήρξαν λιγότερα θύματα απ’ ό,τι κατά την ανατροπή του τσαρισμού με την εξέγερση του Φλεβάρη. Σε 73 πόλεις από 91 πόλεις της Ρωσίας η σοβιετική εξουσία εγκαθιδρύθηκε χωρίς να πέσει ντουφεκιά. Τα σοβιέτ πήραν την εξουσία ακόμη και σε περιοχές όπου οι δυνάμεις των μπολσεβίκων ήταν ελάχιστες ή και ανύπαρκτες.

Τελικά όμως η σοβιετική εξουσία δεν μπόρεσε ν’ αποφύγει τον εμφύλιο πόλεμο, που ξεσπά το καλοκαίρι του 1918 και ερημώνει τη χώρα για τα επόμενα τρία χρόνια. Γιατί; Ήταν μοιραίο; Τι μεσολάβησε και μετέτρεψε την αντίσταση της αστικής τάξης, την αντίδραση της αντεπανάστασης σε εμφύλιο πόλεμο; Πού βρέθηκαν οι μάζες για να πολεμήσουν ενάντια στους μπολσεβίκους και τη σοβιετική εξουσία; Τι ήταν εκείνο που έστρεψε συγκεκριμένες μάζες, κυρίως αγροτικές, ενάντια στους μπολσεβίκους; Φταίνε μήπως οι ίδιες οι μάζες, που όπως ισχυρίζονται πολλοί ήταν καθυστερημένες και δεν καταλάβαιναν το καλό τους; Ή οφείλεται σε κάτι άλλο; Κατά τη γνώμη μας, η προσεχτική μελέτη της ιστορίας αποδεικνύει ότι ο εμφύλιος πόλεμος ούτε μοιραίος ήταν ούτε οφειλόταν πρωτίστως στην καθυστέρηση των μαζών, αλλά στο γεγονός ότι είχαν κλονιστεί οι στενές σχέσεις των μπολσεβίκων με τα πολύ πλατιά στρώματα του λαού, που τους είχαν οδηγήσει στη νίκη και την εξουσία. Και για το γεγονός αυτό την πρώτη και κύρια ευθύνη την φέρουν οι ίδιοι οι μπολσεβίκοι. Όμως το πώς και το γιατί δεν μας επιτρέπει ο χρόνος αυτής της παρέμβασης να το αναλύσουμε.

Ας ξαναγυρίσουμε λοιπόν στο αρχικό μας ερώτημα και ας κλείσουμε μ’ αυτό: Τι ήταν τελικά η Οκτωβριανή επανάσταση; Δεν ήταν απλώς και μόνο μια μεγαλειώδης προλεταριακή σοσιαλιστική επανάσταση, που για πρώτη φορά στην ιστορία της ταξικής πάλης άνοιξε το δρόμο για να οικοδομηθεί μια νέου τύπου κοινωνία, για να υπάρξουν για τους απλούς ανθρώπους του μόχθου κοινωνικές κατακτήσεις που σήμερα μοιάζουν με όνειρα χειμερινής νυχτός, για να δοκιμαστεί στην πράξη ο δρόμος προς το σοσιαλισμό, αλλά και μια επανάσταση η οποία προμήθευσε πολύτιμη εμπειρία στην εργατική τάξη και στο κίνημά της, ώστε να νιώθουμε σήμερα αρκετά σίγουροι ότι όταν οι συνθήκες αναγκάσουν τους καταπιεσμένους –και είναι σίγουρο ότι θα τους αναγκάσουν– ν’ ανοίξουν ξανά το δρόμο προς το σοσιαλισμό, τα λάθη, οι αστοχίες και τα τραγικά αδιέξοδα του υπαρκτού σοσιαλισμού δεν πρόκειται να επαναληφθούν.

Η Οκτωβριανή δεν ήταν μόνο μια νικηφόρα προλεταριακή επανάσταση, αλλά και η πρώτη που στην ηγεσία της δεν βρισκόταν απλώς η εργατική τάξη αλλά και το δικό της μαζικό κόμμα απόλυτα ταυτισμένο με αυτή, με τη ψυχολογία της, με τον τρόπο σκέψης και δράσης της. Ο Γκράμσι έγραφε το Δεκέμβρη του 1917 ότι η Οκτωβριανή ήταν μια «επανάσταση ενάντια στο Κεφάλαιο του Καρλ Μαρξ»¹⁵. Στην πραγματικότητα ήταν μια επανάσταση ενάντια στην άτεγκτη μαρξιστική ορθοδοξία της ιστορικής σοσιαλδημοκρατίας. Ήταν μια επανάσταση ενάντια στο μαρξισμό των δογματικών κανόνων και των σιδερένιων νομοτελειών, ενάντια στο μαρξισμό της ιδεολογικής καθαρότητας και των προκαθορισμένων σταδίων της κοινωνικής εξέλιξης. Ήταν μια επανάσταση που επέτρεπε την πιο τολμηρή και ολόπλευρη αναβίωση της επαναστατικής διαλεκτικής του επιστημονικού σοσιαλισμού, των πιο αυθεντικών θεωρητικών εννοήσεων του Καρλ Μαρξ.

Το γεγονός ότι η ιστορική πορεία της ΕΣΣΔ δεν δικαίωσε τη σπουδαία κληρονομιά της Οκτωβριανής, αλλά και το γεγονός ότι το κομμουνιστικό κίνημα δεν στάθηκε στο ύψος των διδαγμάτων του μεγάλου Οκτώβρη εξηγούν περισσότερο από οτιδήποτε άλλο την ταπεινωτική κατάληξη του υπαρκτού σοσιαλισμού και την ιστορική ήττα του κινήματος στα τέλη της δεκαετίας του 1980. Αν θέλουμε πραγματικά να τιμήσουμε την Οκτωβριανή επανάσταση, τότε οφείλουμε να σταθούμε στο ύψος των διδαγμάτων της, που παραμένουν πάντα επίκαιρα και πολύτιμα.

¹³ Β. Ι. Λένιν, «Η ρωσική επανάσταση και ο εμφύλιος πόλεμος». *Άπαντα*, τ. 34, σσ. 223-24.

¹⁴ Φρέντερικ Σούμαν, *Η Ρωσία μετά το 1917*, Νέα Υόρκη, 1957, σσ. 98-99.

¹⁵ *Αβάντι!* 24 Δεκεμβρίου 1917.